
BIERHUISCAFEESTAMINETHERBERGKOFFIEHUISKROEGSTAMINEETAPPERIJSLIJTERIJ

D E H E R B E R G E N

V A N S A S - S L I J K E N S

herontdekt

bezocht

gesitueerd

beschreven

d o o r

G e o r g e s D E S O P P E R

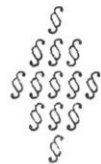
o
ooo
ooooo
ooo
o

Herbergen , oorspronkelijk uitsluitend bedoeld als onderkomen voor reizigers en vreemdelingen , werden als overnachtings- en drankgelegenheden van de 12-e eeuw af ook toegankelijk voor de eigen poorters , en het vreemdelingenwoord dat herberg heette werd stilaan een ontmoetingsplaats voor de gildebroeders waar tussen pot en pint over de dagelijkse nieuwtjes gekeuveld werd .

Op die manier groeide de herberg (en de herbergier) in de richting van taveerne (tavernier) die als ontspanningscentrum een heel belangrijke rol zou gaan spelen . De herbergen werden het levende hart van de gemeente waar iedereen aan zijn trekken kwam , zowel Jan-met-de-pet of een vriend koppeltje , de sportieve biljarter en de verwoede kaarter , dametjes op leeftijd , een Figaro of een Cyrano , de notabelen tot en met de burgemeester in hoogsteigen persoon . Zij drinken en praten , lachen en zwansen en doen de bierkraan lopen . De mensen , de gemeente , de politiek of de sport , de anekdoten , alles komt er aan bod .

Het woord staminé , of officiëel estaminet , zou tot ons gekomen zijn langs de Spanjaarden om , die in onze gewesten hun tenten hadden opgeslagen in de 16-e eeuw . Geleerde bollen , met een knobbel voor Spaans , zullen ons wel uitleggen dat een estaminet nu een café is , niet in de betekenis van koffiehuis , maar wel van bierwinkel .

In Bredene , misschien meer dan in andere gemeenten , en speciaal op het Sas hebbende cafés altijd welig getierd . De oorzaken daarvoor aanduiden is misschien moeilijk , maar over het algemeen was er vroeger overal meer behoefte dan nu aan cafés , en op het Sas had men daarbij nog de grote drukte die in en rond de sassen heerste , en die veel tering en nering meebracht .

CAFES OP HET SAS OMSTREEKS DE EERSTE WERELDOORLOG

Het SAS omschrijven is niet zo moeilijk . Dat is de streek waar ik geboren en getogen ben , waar ik mijn sloeberjaren doorbracht , waar ik mijn eerste communie deed , waar ik te vrijen ging , waar ik trouwde , enz. enz.; in 't kort , de streek waar ik thuis hoor .

Die streek omvat de wijk rond de sassen , zijnde de ganse Prins Albertlaan , daarbij aansluitend het Orgeltje (Vaartblekerstraat en Oudenburse steenweg) en de Bloemenstraat , de Bredene-
weg . Dit alles werd door Oostende opgeslokt . De Prinses Elisabethlaan vanaf de IBIS tot aan de Staessenstraat . Wat verder gelegen is noemen de oude Sassenaars , nu nog , de " Brèningsche Stroate " . Daarmee wordt bedoeld de Nukkerstraat en de omliggende straten .

Wandelen is gezond . Waarom dan niet afgesproken om al slenterend langs de oude Sasse straten op cafézoektocht te gaan .

Daar gaan we !

DE PRINS ALBERTLAAN , ZIJNDE VOORHEEN SAS-ZUID

We vertrekken voor onze rondgang aan de " reeke van Tjep-
pen Brys " . Zo werd , voor 1914 en nu nog soms , het begin van de Prins Albertlaan door de Sassenaars aangeduid . En inderdaad , Jozef Brys , brouwer te Bredene-Duinen (Brouwerij der Kust) , was er eigenaar van de drie eerste huizen van die laan . Die huizen waren uiteraard cafés .

In nr. 1 hield Tjeppen , voor 1914 en niettegenstaande zijn bedrijvigheid als brouwer te Bredene-Duinen , zelf het café open . Gedurende de oorlog was hij soldaat in het Belgisch leger aan het front , maar na de oorlog was hij weer present om zijn bier aan de man te brengen . Het café kreeg de naam " 't Sas " door latere uitbaters , die kort na de oorlog de herberg overnamen van Tjeppen .

In nr. 2 vinden we voor 14-18 een Gusten Devriendt achter de toog . De oorlog brak uit en Gusten belandde in Engeland . Moeder de vrouw die met een bende jonge gasten en iets minder jonge dochters achterbleef hield de herberg open tot Gusten na de oorlog terugkwam . Achteraf kreeg het café de naam " Tilbury " op het uithangbord . De aanlegplaats van de lijndienst Oostende-Tilbury lag vlakbij , dus

Nr. 3 luisterde naar de naam " De Maalboot " .

In nr 5 zwaaide een zekere Finhout de scepter . Oude Sassaenaars beschrijven hem als een klein, kort , dik ventje dat echter de reputatie had de beste kok te zijn op de Tilbury-boten . Later kreeg het café de naam " Het Goudvisje " .

Nr. 6 en ge waart bij Christiaen . De man werkte bij Richard Bollenberg uit de Nukkerstraat . Na Christiaen kwam Mechele er café houden . Voordien was deze reeds cafébaas aan de Bredene-weg .

Nr. 7 : " Estaminet bij Camille Versluys " . Camille was er reeds gevestigd voor 1914 , maar toen de oorlog uitbrak moest hij , zoals zovele Sassaenaars , soldaat worden en hij belandde aan het front . Hij was een van de oudste Bredenaars die soldaat waren gedurende de eerste wereldoorlog . Moeder Versluys bediende dan maar de bierpomp gedurende de oorlog .Achteraf kreeg het café de naam : " De Drageur " (sic) .

In nr. 8 was men bij Marietje de Antwerpse , gehuwd met Jef Van Alphen . De herberg noemde toen reeds " Belle Vue " . Sinds mensengeheugnis was het café het stamlokaal van de douaniers (bier aan de toog en genever langs achter) . Er werd ook logement gegeven . In het café stond een biljart en er was zelfs gedurende zekere tijd een biljartclub gevestigd .

Na Jef en Marietje kwam Louis Guldentops er cafébaas spelen . Hij liet in propere letters op zijn uithangbord schilderen : " Café Belle Vue bij Louis Guldentops-Coolsaedt " . Na Louis vinden we er Wardje Helsmoortel , gekend als " de zeune van de soldaat " . Vader Oscar Helsmoortel was inderdaad : " dé soldaat " .

In nr. 9 woonde koetsier Achille Capelle, gehuwd met Febro-nie Rousselle . Bij Achille de koetsier verkoopt men bier !! Achille moderniseerde rond 1926 . Hij zette paard en koets in de hoek en kocht een " automobile " en werd taximan . Misschien de eerste taxi in Bredene ? En het was dan nog een Minerva , " de Belgische Rolls-Royce " !

Later kreeg het café de naam : " 't Mandje " .

Erneven, in nr. 10 , bij Sylvie Grijze , maar 't was haar man Charles die Degrijze noemde .

We belanden in nr. 11 , bij Maatje Van de Walle , maar hier weerom hetzelfde : 't was Gusten die Van de Walle heette . Hij was voerman bij de ijzerhandel Valcke . Maatje was Gusten's tweede vrouw , en na haar dood hertrouwde hij nogmaals , met ene Popelier .

Erneven , in nr. 12 , bij Van de Kerkhove's . Na de oorlog 14-18 vertrokken ze naar Amerika .

Nu een paar huizen opschuiven en ge belandt bij " den Hakkeloare " , met zijn familienaam Vercruysse genoemd .

Waar nu café " De Vriendschap " is , had men café " Bij Seefen " , alias Jozef Blontrock .

In het huis nr 31 had Louis Devriendt , na eerst café gehouden te hebben op de hoek van het nabije steegje (zie verder) en op de Prinses Elisabethlaan aan de overkant van de kreek - en na zijn Amerika-avontuur - zijn tenten opgeslagen om de dorstigen te laven . Dat was rond 1924 . Na hem kwam een zekere Annie .

Een huis verder stond de " Brusseloare " klaar om u een pint in te schenken .

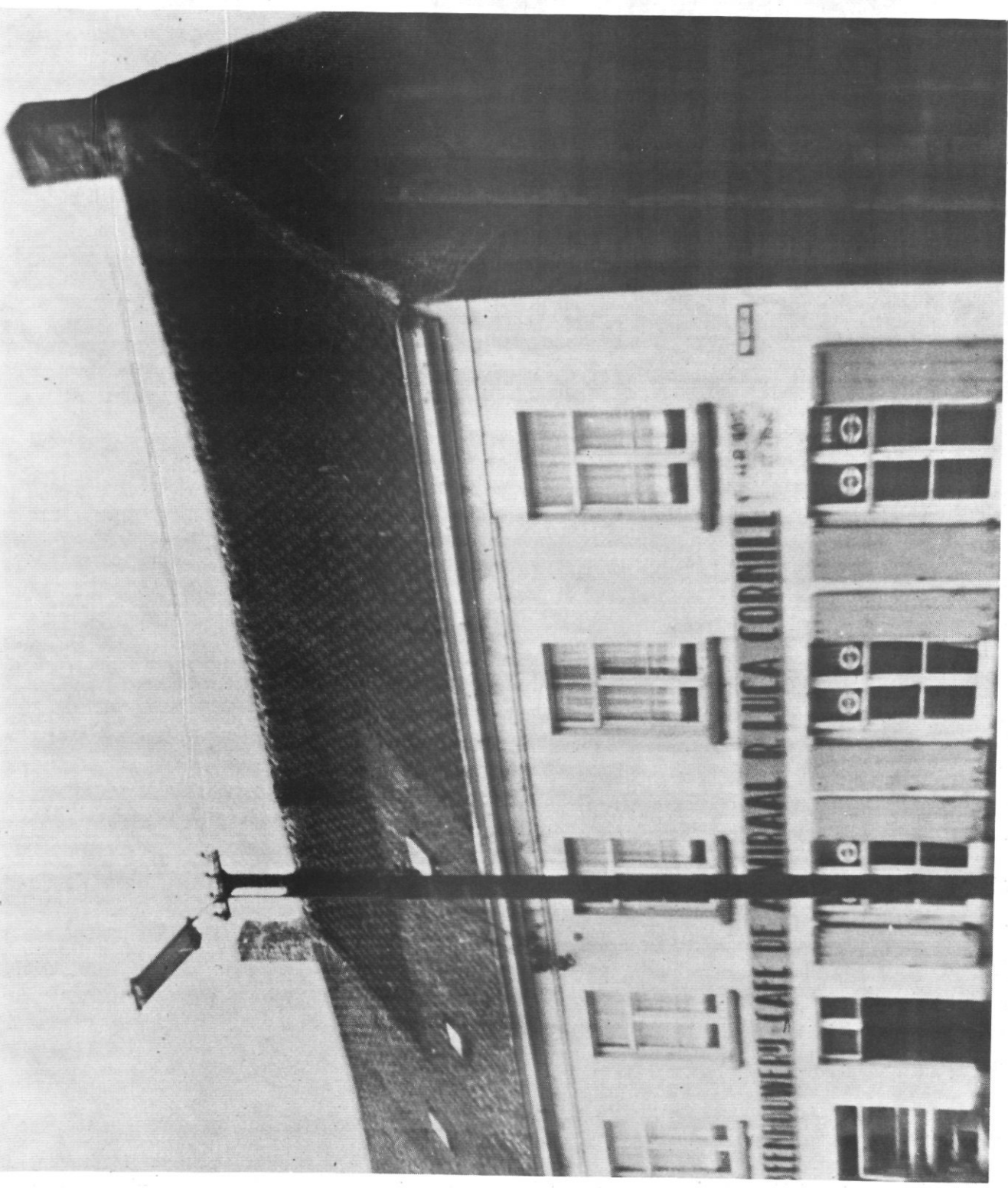
In het voorlaatste huis voor " de Garre van Sissen Loete " waart ge bij " de Brugsche " welkom (Maurice Schillewaert - Bouckaert) . Uit de naam van de herberg kunt ge reeds opmaken dat Maurice met een Brugse schone gehuwd was . Voorheen woonde er een Berten " Oliekoeke " Deceuninck . Guitig beweerde hij familie te zijn van koning Albert . In vreemde herbergen , waar men hem niet kende , beweerde hij soms dat hij " De Keunink Albert " was , en met de ongelovige omstaanders ging hij daarover weddingschappen aan . Dan haalde hij triomfantelijk zijn identiteitskaart boven en " kijkt nu zelve ! " . Hij was daadwerkelijk Deceuninck Albert !

Wanneer er op school naamafroeping was en hij aan de beurt kwam , riep hij niet gewoon " ja " lijk de andere jongens . Neen hij ! Berten ging in houding staan lijk bij de troepsoldaten en riep krachtig : " Présent ! " ... en vloog buiten !

Op de hoek van het steegje , gekend als " de Garre van Sissen Loete " , in nr 57 , was het café bij Louis Devriendt (inderdaad de zelfde als daarnet) gedurende de oorlog 14-18 . Na de oorlog verhuisde Louis naar café " Boldershof " aan de Prinses Elisabethlaan .

Aan deze " Garre van Sissen Loete " even een intermezzo . Deze garre was het steegje , of officiëel " Impasse " , dat nu naar de autoboxen leidt , die gebouwd zijn op de koer achter de woonhuizen . Vroeger stonden in die garre een achttal woonhuisjes . In een ervan woonde Sissen . Hij was beneven koolmarchand ook handelaar in " fijn, wit zand " . Om zijn handeltje te drijven beschikte hij over de spierkracht van een ezel .

Aan de gevel van een van die huisjes, krot is beter , hangt nu nog het enige kapelletje dat het Sas rijk is . Het kapelletje werd meegebracht door bewoners van de Mosselhoek toen die wijk rond de jaren 1900 afgebroken werd en ze aldaar moesten verhuizen .

Nog even verpozen bij de ezel van Sissen . Sissen was er weerom op uitgetogen om zijn kolen-charbons aan de man te brengen. Op de Sasbrug , net breed genoeg voor één voertuig , kwamen ze de " klutetram " tegen . Beiden stopten , ezel en tram . Beiden konden wel achteruit , maar het was de ezel die niet wilde ! De tram moest het dan maar doen . Het moderne verkeer moest plaats maken voor een Sasse ezel !

Voorlaatste huis voor het steegje dat naar het sluisje voert dat de afwatering regelt van de huizen van de Prins Albert-laan : bij Marie Poppe , in café " Ibis " . Dit was het enige café op het Sas wiens benaming verband had met de Ibisschool .

Erneven , op de hoek van het steegje , was het herberg bij Bertha Vollemaere , gehuwd met Gusten Pitteljon . 't Café had twee trapjes op en had een venster dat uitzicht gaf op de " garre " . Het huis zelf overbouwde de " garre " met zijn bovenverdieping .

Waar nu de velowinkel Ryckx is , in nr. 60 , hadden we gedurende de eerste wereldoorlog een zekere Verpoort als herbergier. Na de vijandelijkheden werd hij als cafébaas opgevolgd door " Tjeppen de Bruggeling " . Hij noemde natuurlijk zijn herberg : " In de Stad Brugge " .

Bij Cyrille Barrat , in nr 65 , was het beenhouwerij en herberg . Hier was het lokaal van het katholieke muziekkorps van het Sas . Gedenk de memorabele muzikale veldslag tussen het katholieke en liberale muziek op de Sasbrug !

Cyrille hield café tot 1920 , waarna hij nog enkel beenhouwerij hield .

Waar nu de (ledigstaande) café " De Barge " is , stond Sissen Caene achter de toog . Zijn echte naam was Frans Helsmoortel. Hij was gehuwd met Tille Van Caeneghem . Door samenvoeging van Frans en Caeneghem bekwam men Sissen Caene !

Ernaast bevindt zich de doening van Camille Luca , bierhandelaar , en daarneven de (nu ook leegstaande) café " Sport Nautique " , waar men gedurende de eerste oorlog Tjeppen Blontrock had als herbergier . Hij verbleef er tot na de oorlog , waarna hij verhuisde naar café " De Vriendschap " , bij " Seefen " . Na hem kwam een zekere Buysse , die benevens herbergier ook winkelier was. Rond 1936 werd het oude huis afgebroken en herbouwd in zijn huidige gedaante . In die periode hield " Mutse Baert " er café . De naam " Sport Nautique " kreeg de herberg maar na de oorlog 1940-45 .

Voorbij het herenhuis van dokter Vandeweghe komen we bij het alomgekende café " De Admiraal " . De naam herinnert aan Admiraal Popham onder wiens leiding een aanval werd gedaan op de sluizen in 1798 , met de bedoeling deze te vernielen .

Sinds mensenheugnis , en zelfs langer , is er hier café geweest . Rond de eeuwwisseling hebben we een zekere Rommel als herbergier. Hij was tevens schrijnwerker . Voordien had Charles Lams er café gehouden . De naam van de herberg was reeds in Rommel's tijd " De Admiraal " . In 1909 kwam Charles Luca-Boens de doening overnemen. Robert Luca-Cornillie , de huidige uitbaters , namen 't café over van vader Charles in 1934 . Er was ook een beenhouwerij bij . De duivenmelkers hebben er lange tijd hun lokaal gehad met hun maatschappij " De Noorderbond " , nl. vanaf de stichting in 1912 tot 1914 (Gedurende de Duitse bezetting was de duivensport verboden, zelfs het kweken van duiven was aan een speciale toelating onderworpen) . In 1922 werd er weerom van wal gestoken , maar de duivenpieten vergaderden bij gebuur Buysse . In 1928 kwamen ze echter terug naar de oude schaapstal en de maatschappij bleef er tot 1972, jaar waarin ze verhuisde naar café " Harmonie " in de Nieuwstraat. De maatschappij " De Noorderbond " is de oudste maatschappij van Bredene .

De schutters - " Koninklijke Maatschappij De Vereenigde Karabijschutters " - hebben er ook hun lokaal , en dat sinds hun stichting in 1922 en tot 1975 . Over deze levendige maatschappij verscheen een historiek in ons Jaarboek 1973 .

De spaarmaatschappij " Vooruit " zag hier in 1909 het levenslicht , maar dat licht doofde reeds in 1911 . Over deze maatschappij verscheen een bijdrage in " Roepsteen XXVI " .

De Bredense schaakclub werd ook hier boven de doopvont gehouden , maar dit slechts in 1954 .

Vroeger deed het huis ook gedeeltelijk dienst als gemeentehuis . Men kon er b.v. trouwen . Voor 't Dorp en de Duinen trouwde men bij " Schepper " , in 't Dorp . Voor 't Sas , de Blauwe Sluis en de Vuurtoren trouwde men hier in " De Admiraal " . In het eigenlijke gemeentehuis , dat gedurende de eerste wereldoorlog beschadigd werd , trouwde men vanaf 1863 tot aan de beschadiging . Voorheen gebeurde dat in " De Admiraal " die terug de eer kreeg na gezeide beschadiging en dit tot 14 september 1929 , dag waarop Louis Vandenberghe in de echt trad met Maria Billiau . Zij zijn de laatste trouwers geweest in Luca's café-gemeentehuis.

Ook zou Leopold I , bij zijn intrede in België , hier afgestapt zijn . Hij kwam van De Panne naar Oostende , van daaruit tot Bredene , waar hij op het Sas de barge nam naar Brugge . Onze magistraten hebben niet nagelaten hun nieuwe vorst in hun toenmalig gemeentehuis , rechtover de barge , te ontvangen . Burge - meester Plovie zaliger beweerde altijd dat hij hiervan de bewijzen had ...

Vanaf nr. 68 - alhoewel het er nu café is , maar vroeger niet -geraken we iet of wat uit de cafés , maar om toch even het commerciëel belang van het oude Sas te beklemtonen geven we hier een ganse waslijst van winkeliers en neringdoeners : In nr. 68 kolenhandelaar Louis Lams , in nrs. 69 en 70 Charles Lams , graanhandelaar ; later Deschepper . In nr. 72 bakker Verdonck . In nr. 74 de winkel van de kinders Verdonck , drie gezusters die kruidenierswaren , kloefen en lingerie verkochten . In nr. 75 bakker Gusten Kerckaert . Rond 1931 kwam Charles Van Tyghem er ijzerwinkel houden . In nr. 76 vond ge Tjeppen Coulier als schoenmaker . In nr. 77 bij Wanne Beune die als winkelierster bijgestaan werd door Mietje en Eudoxie .

In nr. 78 eindelijk nog eens een café : bij Gusten Verlinde , vader van de gekende begrafenisondernemer Henri Verlinde . Na de dood van Gusten hield de weduwe verder het café open , tot 1939 . Vandaar de naam " bij de weduwe Verlinde " . Gusten was ook schrijnwerker .

In nr. 79 woonden Vollemaere's , aannemers , maar vóór hen (voor 1914) was er café bij Pol Seghers . Nr. 81 herbergde het Sasse postkantoor , gehouden door juffrouw Zwaenepoel . Erneven , in nr. 82 , was de brouwerij Van Huele gevestigd . De brouwerij had zelf geen waterput . Het water , nodig om te brouwen , moest met Berten Lannoye's boot aangevoerd worden van aan " Het Pomptje " , voorbij Plassendale .

Nr. 84 brengt os in het café bij Kerckaert , café met een houten vloer zoals nu nog bij Philomeen Stubbe , in de Prinses Elisabethlaan . In mijn jonge jaren mocht ik , na de hoogmis , soms mee met mijn vader en ik herinner me nog dat daar op de vloer zand gestrooid lag .

In nr. 85 hebben we het café " Casino " , gehouden door Hendrik Luca en Prudence Van Dycke (grootouders van Robert Luca uit " De Admiraal ") . Toen dochter Josephine er geboren werd in 1863 was het daar reeds staminée ! Bij het café was er een toneelzaal . " Nut en Vermaak " , de gekende toneelmaatschappij , speelde er menig successtuk . Zo werd er bv. op zondag 27 januari 1895 gespeeld ter gelegenheid van de opening van de zaal .

Erneven hadden we het oude kerkplein met het spekkewinkeltje van Lizatje Broucke . Het vrouwtje was tevens stoeltjezester in de kerk .

Voorbij de kerk liep de bebouwing verder . In het tweede of derde huis voorbij de kerk was er , lang vóór 1914 , een café bij de juffrouwen Van Dycke . Er was daar een terras voor de deur , waar men een beschutte zitplaats had tegen wind of zonnestrallen .

De Oostendse stedelingen kwamen er 's zondags te paard of per koets naartoe om er te verpozen bij een lekkere Sasse pint of om te proeven aan de " koekestuten " in eigen oven gebakken .

Het laatste huis voorbij de kerk , en tegen de Kapellebrug was natuurlijk ook een café . Op een foto , genomen door Henri Permeke (vader van Constant) omstreeks 1895 merk ik op de zijgevel het woord " Estaminet " . Daarboven , in een geschreven letter , staat geschilderd " Entrepot " . De onderste letters zijn erg onduidelijk maar hier moet de naam van de uitbater ofwel de naam van de herberg staan . Dat is niet uit te maken want de foto zelf werd afgenomen van een zeer beschadigde glazen plaat . Wie er feitelijk woonde kan ik dus niet zeggen .

In 1909 werden de huizen voorbij de kerk afgebroken . Er moest plaats vrij komen voor de bouw van de huidige brug . De huizen vóór de kerk , vanaf het nr. 76 , werden in 1937 afgebroken om toe te laten de Prins Albertlaan , die daar in een boog liep , recht te trekken .

Hier stonden we dan destijds voor de afleidingsvaart die het kanaal Brugge-Oostende met de Oostendse handelsdokken verbond . Die vaart werd in 1905 vervangen door het huidige tussendok tussen de vaart en de Oostendse achterhaven . De Kapellebrug moest plaats maken voor de huidige brug .

HET ORGELTJE EN DE BLOEMENSTRAAT

Steken we die brug van het verbindingskanaal tussen vaart en handelsdokken over en we zijn op de wijk " Het Orgeltje " gearriveerd , wijk genoemd naar de nu nog bestaande herberg met die naam . Dit is ook de plaats waar zich de kapel van 't Sas bevond , voorganger van de eerste Sasse kerk . De huizen lagen er vroeger allemaal in de " lèègte " , zoals bijna overal op het Sas . Dit veranderde . maar wanneer men rond 1900 het verbindingskanaal uitgroef en alles zijn huidig peil kreeg .

Recht over het oude bruggetje zijn we al dadelijk bij een café : " bij Spegelaere " . Na hem kwam Léander Decorte er de bierscepter zwaaien . Later krijgen we dan nog Gusten Colleman en kort voor de tweede wereldoorlog Bouten Hoste , die er bleef tot 1947 , waarna het een gesloten huis werd .

Erneven had men een winkeltje , en in het huis verderop , in nr. 8 , waar zich nu het huidig café " het Orgeltje bevindt , stond Leon Baes met zijn Rommetje achter de tapkast .

De naam van het café is sinds mensenheugnis onveranderd gebleven. Vroeger stond er natuurlijk een orgel in de gelagzaal en daar werd bijwijlen duchtig gedanst . Gedurende de eerste oorlog , bij voorbeeld , is dat voor twee Duitse soldaten slecht afgelopen , dat dansen . Ze waren iet of wat te lang op de dansvloer gebleven en moesten zich reppen om nog bijtijds op hun post te zijn . Ongelukkig genoeg voor hen draaide men juist op dit moment de brug . Gesprongen dan maar om er toch nog over te geraken . De twee mannen hinderden elkaar bij het springen , misten de brug , en vielen in het water waar ze beiden verdronken .

Voor de deur van het café heeft zich destijds ook nog een bloedig drama afgespeeld . Gedurende een vechtpartij werd een man met een mes neergestoken en overleed ter plaatse .

Minder bloedig drama was de schaking van " Maatje van de Strop " . 't Vrouwtje werd,goedschiks-kwaadschiks , geschaakt door een verliefde Oostendse koetsier . Sindsdien moest die koetsier verder leven met de typerende lapnaam : " Wuvendief " . " De Strop " was een Gentenaar die , na Leon Baes , in " het Orgeltje " herbergier was komen spelen .

Waar de Oudenburgse steenweg begint en de Vaartblekersstraat eindigt was er een staminé bij Jules Buysse , Later kwam de kolenhandelaar Van Vlaenderen er zich vestigen , maar de tapkraan werd toegedraaid .

Iets verderop , naar de gasketels toe , hield " Verduyntje " café . Hij was ook een van de vele plaatselijke visleurders .

Waar nu de (meestal gesloten) herberg " 't Agentje " staat , was een café bij Achtergaelé's . Het huis staat op de hoek gevormd door de Oudenburgse steenweg en de Pottenbakkerstraat . De naam " pottenbakkers " duidt op een oude verdwenen Sasse nijverheid en kunstambacht : het pottenbakken , dat in die wijk veel beoefenaars had .

De andere hoek van de straat was bezet door café " De Lijmpot " , opengehouden door " Prume Rousselle " . Er was bij het café ook een winkeltje .

Verderop , bijna tegenaan de gasketels , stond er vóór 1914 , nog een café , genaamd " Tivoli " .

Misschien denkt ge dat we iets of wat van het eigenlijke Sas zijn afgedwaald , maar de mensen die hier op het Orgeltje woonden voelden zich volledig Sassenaar , en zo was het ook voor de mensen die in het gehucht voorbij de gasketels woonden , namelijk op de wijk gevormd door de Bloemenstr, de Biekorfstr en Vlasstraat . Hoe we die wijk moeten noemen is moeilijk te zeggen .

Velen zeggen " de Bloemenstraat " of korter : " den Hoek " . Maar de bewoners waren in gans hun doen en laten afgestemd op het Sas .

Even een anekdote . Hoe straten van naam kunnen verwisselen in Groot - Oostende ! Toen in 1900 dit stukje grondgebied door Oostende opgeslorpt werd , noemde de straat die , komende vanaf de vaart , alover de spoorweg , rechtdoor liep tot tegen de kasseiweg van de Conterdam naar Zandvoorde : Biekorfstraat . Toen de mannen van de Oostendse stadsdiensten nieuwe straatnaamborden kwamen ophangen , werd er eerst eens over gesproken aan de toog . Wanneer de tijd gekomen was om daadwerkelijk de bordjes op te hangen werd de Biekorfstraat bedacht met een bordje " Bloemenstraat " en omgekeerd kreeg de Bloemenstraat " Biekorfstraat " opgespeld . En zo is het sindsdien gebleven .

De eerste herberg van deze kleine wijk was ook het eerste huis dat je tegenkwam : Oudenburgse steenweg 79 , café " de Ster " bij Warden Bussche .

Tweede huis : tweede café . Bij Carlo Ketels .

Derde huis : derde café . Bij Louise Seghers .

Vierde huis : Wat dacht ge ? Neen , geen café , maar wel brouwerij . Pier van Linsbergen , de brouwer , was niet van gisteren want benevens brouwen tapte hij toch en schonk voor de dorstige mannen van de " chantier " zowel bier als " korten drank " . Na hem kwam Jan Brys er brouwen .

Nevens de brouwer woonde de laatste pottenbakker (en niet pottenpakker !) van de streek . De schouw van het bedrijf staat er nu nog .

Het zesde huis was weerom een herberg : " 't Munkenhuis" uitgebaat door Charles Devriendt tot in 1911 . Henri Borgoo , die na Charles kwam , hield het vol tot 1924 . Dan kwam Jef Tavernier er pinten verkopen . Er stond een toptafel in het café en 't jonge volk van " den Hoek " kwam er zich regelmatig in het spel bekwamen . (Er waren vier dochters bij Jef in huis , begrijpt ge ?) . De naam van de herberg komt voort van de geschonken bieren Demunck . De herberg was tevens logementshuis .

Het café-hoekhuis Oudenburgse stw. en Biekorfstr. werd opgehouden , tot in 1914 , door Richard Matthys . De man had de leuke bijnaam verworven van " Schorrebuk " . Gedurende de eerste wereldoorlog was er een Duitse kantine gevestigd . Vanaf 1918 werd Medard Deprez uitbater . De zaken marcheerden er ook best want ook deze man was gezegend met vier dochters !

De doening droeg de naam : " Het vliegend Peerd " .

In de Biekorfstraat , eerste huis links , café bij Charles Devriendt . Hij was er zeker vóór de eerste oorlog .

En schuin erover laafde Tuur Simpels de dorstigen .

Verder in de straat , op de hoek van de Biekorfstraat en Bloemenstraat , bij Gète Maekelberghe , is café " Noord en Zuid " .

Zoudt ge niet tevreden zijn ?! Zeven staminées in een wijk die maar een voorschoot groot is . Geen enkele café had een maatschappij aan wie het onderdak gaf . 't Was vooral de nabijheid van de " chantier " die de cafés deed draaien . (Chantier de Créosotage ofte Bielleplein)

Onze eerste wandeling loopt hier ten einde . Keren we een eindweegs terug en begeven we ons naar de Bredene-Weg, zijnde de oude Bredense wijk " De Coupure " .

DE COUPURE OF DE HUIDIGE BREDENE - WEG

En voilà , we zijn al over de Duinenbrug , indertijd nog een draaibrug , want de scheepvaart naar Brugge kwam daar langsdoor . 't Is maar een boogscheutje tot aan het eerste huisje , en wat dacht je ? Ja, ja , 't is een café ! Bij Mechele , in de volksmond " Mecheltje " , want de mens was klein van gestalte en droeg ook nog de bijnaam " Krottepakje " . Dat belette hem niet als wattman bij de trammaatschappij de logge gevaarten handig door de straten te loodsen . Mecheltje verhuisde naar de overkant van de kreek , Prins Albertlaan nr. 6 , om daar verder cafébaas te spelen . Na hem werd het huis aangekocht door " Kromme Constandt " en herbouwd tot een nieuwe café . Constandt was er gedurende een korte periode zelf uitbater , maar liet rap het herbergierschap over aan " Wardje Kutte " . De staminé noemde " Het Putje " - stond in de lèègte- en had eigenaardig genoeg 7 als huisnummer . Waarom ? In het begin van de straat lag er braakliggende grond die gebruikt werd als opslagplaats voor grote en kleinere stukken arduin van " Bruggen en Wegen " . Op die grond stonden er ook wachthuisjes voor de bruggedraaiers . Die wachthuisjes deden meegaande ook dienst als schuilplaats voor de " Garde Civique " . Nochtans had die Garde Civique een veel betere schuilplaats . Die mannen gingen inderdaad om beurten schuilen in " Het Putje " om er eentje (?) te pakken .

Een paar huizen daar voorbij : café bij Van Eeghem . Daar is het dat achteraf Gusten Helmoortel herbergier kwam spelen . Hij noemde zijn herberg : " In de Ijsput " .

Wardje Kutte , hoger vernoemd , was toendertijd brouwersgast in de brouwerij van Marysael's en kwam op een bepaalde dag , na zware dagtaak , even verpozen in " De Iespit " . Hij liet er zich verleiden tot een eigenaardige weddenschap : wie er om het eerst HONDERD pinten kon drinken ! Pinten , dat waren in die tijd nog demi's of halve liters . En ze begonnen eraan . Wardje's tegenstander gaf het op aan de achtentachtigste pint . Wardje zelf deed lustig en naarstig voort en haalde de honderd . De twaalf van zijn tegenstander nam hij er dan nog maar bij . Honderd en twaalf !! En dan vroeg hij doodgemoedereerd : " Trakteert er soms iemand ? " .

Neven de " Ijsput " hadden we de stamenee bij " de Brugsche " . En dan , vlak ernaast , stond vóór 1914 , de brouwerij van Marysael . Na deze werd de plaats ingenomen door de ijsfabriek " Frigorifères du Littoral " .

Nevens de brouwerij was het café bij Ouvry .

Juist voor de smidse van Cloedt's , nu de werkhuisen van de firma " Draguages Decloedt et Fils , was er café bij " de Koetsier " . En juist voorbij de smidse was er café bij Vercruysse .

Dit was dan de zesde café in die oude Sasse wijk , feitelijk maar een enkele straat . Die wijk omvatte 57 huizen , waaronder , benevens die zes cafés , één kleermaker , twee bakkerijen , een smid , een brouwer en één winkeltje te vinden was .

DE PRINSES ELISABETHLAAN , ZIJNDE VOORHEEN SAS - NOORD

Laat ons nu de Prinses Elisabethlaan bekijken , beginnende aan het Ibisbrugje (het Duits bruggetje) en eindigend aan de Staessenstraat . In gans die rij huizen vindt men daar nu nog slechts één café : het ons zo goed bekend café-tje dat na de eerste vergaderingen van Ter Cuere druk werd bezocht : Café " Vélo-sport " bij Philomeen Stubbe . Hoe anders was het vroeger langs die laan ! Er waren goed en wel geteld VEERTIEN staminées !

We vertrekken aan de monding van de Noord-Eede . Daar waar nu het Ibisgebouw staat vonden we vroeger een reeks kleine huisjes . In het toenmalig derde huisje is onze eerste café , bij Cafmeyers . Let wel dat de meeste cafés geen naam hadden . Gewoonlijk stond op de gevel geschilderd : estaminet bij X of Y . Na de oorlog 14-18 veranderde het café in een gesloten huis en kwam er een type wonen die gekend was als " de bootsman " .

Enkele huizen verder had men het herenhuis van brouwer Billiau . Nu is het de woning van de directeur van de Ibis . Daarneven had men het klooster , en vlak hiernaast , in nr. 4 nu , in het kleine huisje dat zich nu nog in " de lèègte " , dus onder straatniveau bevindt , is onze tweede café . Daar werd destijds ons aller bekende Philomeen Stubbe geboren . Inderdaad was vader Charles Stubbe bij zijn huwelijk in 1898 , daar reeds caféuitbater geworden .

De geuur in nr. 5 , dat is Victor Tanghe , houdt café met boltra vanvoor en smidse vanachter . Er werd van hem verteld dat hij nogal anti-klerikaal was , en dat zou hem zijn dood gekost hebben . Op de dag van de inhuldiging van de nieuwe pastoor in 1908 - 't was pastoor Pieters - , en bij het feestelijk luiden van de klokken , stormde Victor rood van koleire naar buiten om zijn ongenoegen te luchten . 't Ongenoegen moet echter te groot geweest zijn : Hij kreeg een beroerte en viel dood ... van koleire ! Na dit plotse afsterven bleef de weduwe Tanghe het café verder uitbaten . De nu ook al verdwenen maatschappij " De Biljartvrienden " had er in die periode een tijdlang haar lokaal .

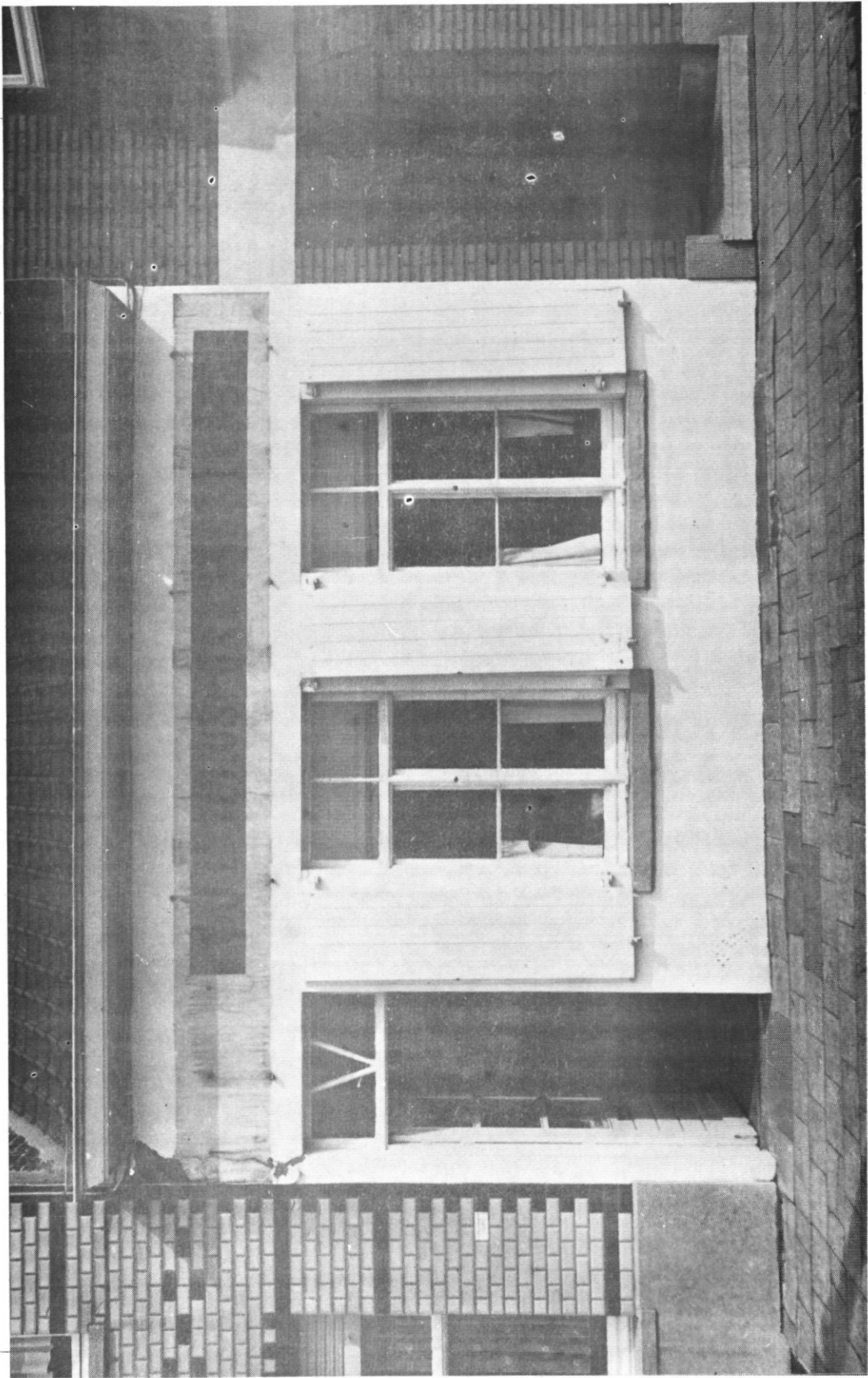
Na de weduwe Tanghe hadden we Deem Goethals als kastelein . Gedurende de eerste wereldoorlog werd een zijner kinderen doodgesmeten terwijl de moeder het op de arm droeg .

Na Goethals kwam Louis Devriendt er een tijdje cafébaas spelen en na hem : Godelieve Tavernier , in de volksmond Fiene van Taverniers . De herberg droeg in die tijd de naam " Het Boldershof " . We hadden er inderdaad de boldersmaatschappij " De Buitenuitlicht " . En de smidse van Tanghe had terzelfdertijd plaats geruimd voor de wagenmakerij van vader Jef Tavernier .

De hondendressuur " Mijn Vertrouwen - 't Sas " heeft er ook een tijd zijn tenten opgeslagen . Gedurende de saskermis werd de boltra en de werkplaats omgetoverd in een danszaal .

Het gebouw dat ook lager lag dan het straatniveau (heeft b.v. gedurende de overstroming van 1953 erg te lijden gehad want er stond 1,85 m. water) werd bij de oude Sassenaars aangeduid als " in de lèègte " , bij de jongere : " in 't pitje " .

Wat verder , in nr. 10 , hebben we het huis dat bij de oudere Sassenaars bekend was als " den ouden café van Pierloot " . De staminee noemde : " De Sasbrugge " . Het huis werd verbouwd rond 1910 , toen " de Kees " er kwam wonen . Officiëel stond " de Kees " bekend in de registers van de burgerlijke stand als Emile Rousselle . Hoe kwam hij aan die Keesnaam ? Och , 't is zo simpel . Hij speelde grosse-caisse in 't muziek en die " caisse " werd Kees . Voilà !

Een sprongetje verder en ge belandt in " Het Verdiep " , staminee toendertijd uitgebaat door een zekere Doom en later door een Pollet . Na het overlijden van baas Pollet bleef de weduwe het biertappen verder beoefenen en kreeg de doening de naam " bij de weduwe Pollet " . Bij dat gebouw was een zaal waar er gedurende de kermis natuurlijk gedanst werd . De gekende toneelmaatschappij speelde er ook haar stukken .

Nog wat verder gewandeld en we zijn in de enige nog overgebleven café uit deze strook , nu uitgebaat door Philomeen Stubbe . Het is ook het enige nog ongewijzigde huisje uit de jaren rond de eeuwwende . Philomeentje erfde de doening van vader Charles en moeder Julie , die er zelf woonden vanaf 10 mei 1910 . In die tijd noemde de herberg " Het Schippershuis " . Dat was in de tijd van de grote drukte in en rond de sassien . Konfrater Julien Beyen onthult ons in ons Jaarboek L974 dat er op het oude Sas , twee honderd jaar geleden , een herberg was , genaamd " Schippers - Huys " , uitgebaat door Lieven Van Parijs en later door Pieter De Roo . Zou dit op dezelfde herberg slaan ?

Vóór 1910 was de herberg bewoond door Pone Diet . Oude Sassenaars vertellen dat men het achterwerk van het vrouwtje eens ingesmeerd heeft met teer . Waarom ?...

Vader Stubbe , gezegend met een groot gezin , negen kinderen , was benevens herbergier ook nog barbier en haarsnijder , tussenin velomaker , en als hij tijd had verkocht hij ook afromers , wasmachines en allerlei apparatuur . De vélomakerstiel bracht de zoon^scoureursbloed bij en ze begonnen warempel te koersen . Zo kreeg het café zij huidige naam : " Vélosport " . Er waren toch geen schippers meer .

Het oude scheersalon bevindt zich in oorspronkelijke staat in ons heem .

De fameuze ronde tafel van Stubbe's werd meesterlijk beschreven door Pol Ralph in zijn " Sassche Mussels " . Maar daar is ook nog de auto van de Stubbe's . Het vehikel was te klein voor een autobus en te groot voor een personenwagen . Het was de voorloper van de minibus . Na de oorlog 14-18 kwamen veel Engelsen het front bezoeken en de zoons Stubbe voerden die mannen met hun auto voor een dagtrip naar Ieper en omgeving . Het eerste Bredense reisbureau was daarmee ook in Stubbe's café gevestigd .

Waar dokter Gesquière woonde , in nr.26 , hadden we onze volgende café . Rond 1915 werd deze gehouden door Moeder Kerkaert . En wat verder , in nr. 30 , werd ge verwelkomd door Mance Kimpe . Haar man was grafdelver .

Daarneven , in nr. 31 , vinden we weer eens Louis Devriendt achter de toonbank . Deze Louis is inderdaad de Louis die we overal tegenkomen als cafébaas . Eerst hier , dan in nr. 57 van de Prins Albertlaan , dan in " 't Boldershof " . Vervolgens ging hij zijn geluk beproeven in Amerika maar was blij terug op het Sas te komen om er weerom herbergier te spelen , ditmaal opnieuw in de Prins Albertlaan . Na hem krijgen we hier een zekere Pollet , die op zijn beurt opgevolgd werd door Henri Lams . De installaties van de Ostendia hebben nu de plaats van de herberg ingenomen .

Nu even opschuiven en ge zijt bij " de Meester " beland. Daar was een theaterzaal waar de vermaarde toneelkring " Nut en Vermaak " zoveel suksessen kende . De zaal werd ingehuldigd op 4 november 1904 , ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de kring . Na Demeester bleef het nog een tijdje café maar de industrieel Georges Soete kwam er een sprotfabriek vestigen . Nu hebben we er de Ostendia . In de onmiddellijke omgeving van " Meesters Café " moet de gekende stenen molen van het Sas gestaan hebben .

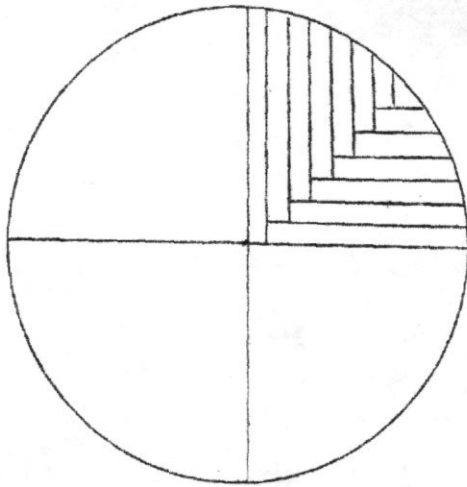
In nr. 39 belanden we bij de weduwe Jacqueloot . Daar waren een tijdlang " De Biljartvrienden " gevestigd .

Op de hoek van de Kerkhofstraat en de Prinses Elisabethlaan stapt ge binnen in het café bij " Cuypers " . De mensen noemden wel Rossel , maar aangezien ze kuipenmakers , ofte kuipers waren , zegde iedereen Cuypers .

Achiel Rossel vertelt nog steeds met liefde over dat kuipenmaken . Vader Rossel kwam zich hier vestigen als kuiper en cafébaas in 1913 . Men stopte met caféhouden toen Achiel trouwde in 1929 . De houtbewerking werd dan overgeplaatst naar de Nieuwstraat .

Destijds kwam het hout voor het maken van kuipen , en reeds in balken gezaagd , meestal toe met de stoomtram . De wagons werden op het zijspoor van de ciment-boei van Luca gereden om er gelost te worden . De balken moesten echter nog drie jaar blijven liggen om te drogen , één jaar buiten en twee jaar binnen onder afdak . Soms kwamen er ook ganse bomen toe , die ter plaatse gezaagd en gekliefd moesten worden . " Kwartieren " noemde men dat. Het hart van een boom mocht immers nooit in een plank zitten en daarom kwartierde men een boom zo :

(zie omzijde)

In de kuiperij was er altijd veel volk tewerk gesteld , bijzonderlijk na de eerste oorlog .

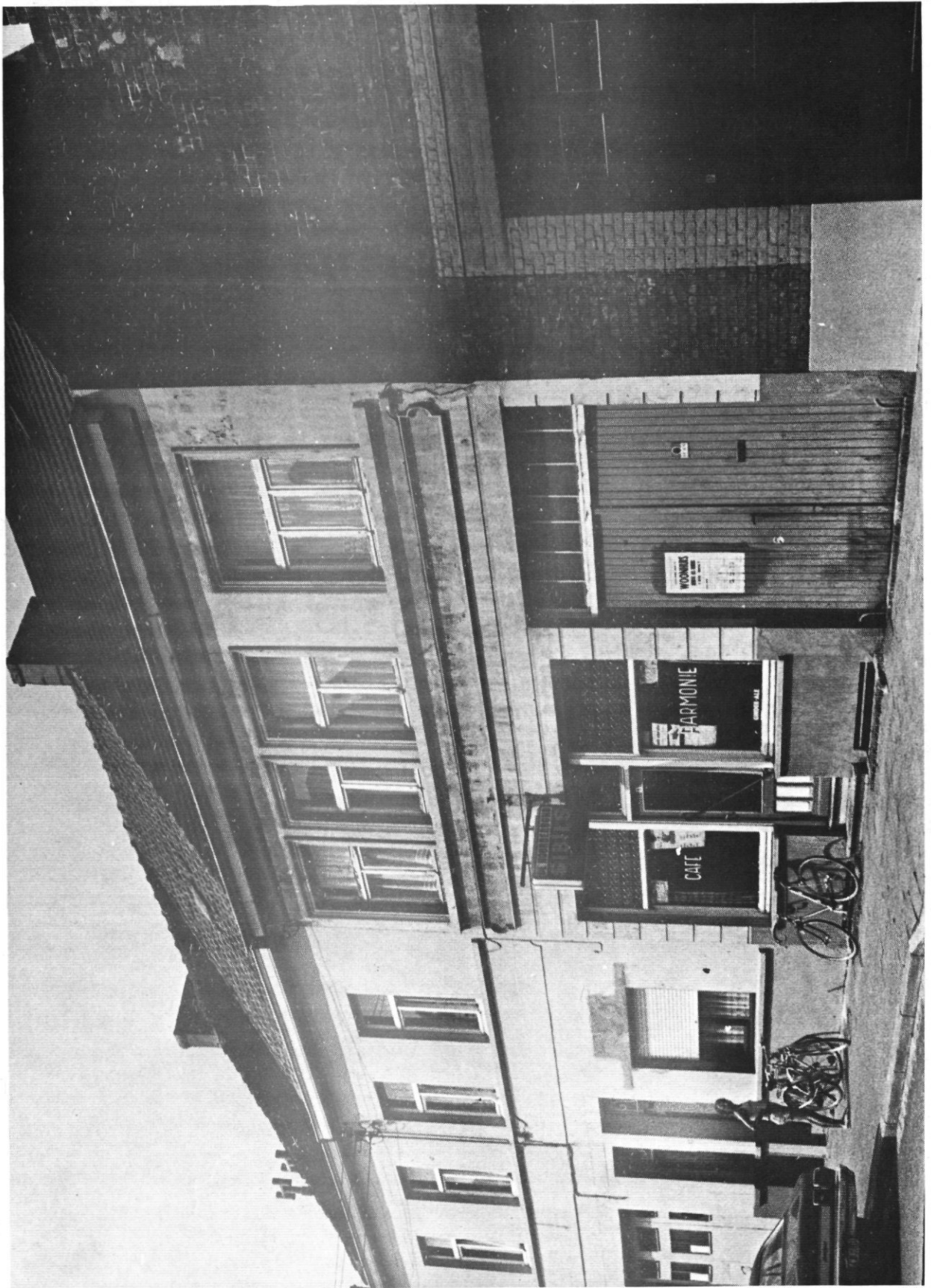
Er was in die tijd veel vraag naar biervaten . Deze moesten uit eikenhout vervaardigd worden . Een man moest hard werken en een goed stielman zijn om bv. één vat per dag klaar te krijgen.

Het café marcheerde ook bijzonder goed na de eerste oorlog met Engelse bezoekers . De rijke Engelsmans kwamen de grote plas overgestoken met hun jachten , die ze hier ter plaatse aan de sassens lieten liggen . Per auto gingen ze dan het IJzerfront en Ieper bezichtigen . De bemanning bleef aan boord en kwamen natuurlijk bij " Cuypers " een pintje drinken en ...beafsteak - frites eten ! Het gelag werd betaald met goudengeld , iets wat voor onze arme Sassenaars formidabel was . Het jong volk kreeg zilveren shillingen als drinkgeld !

We steken de Kerkhofstraat over en vallen binnen bij Charles Luca-Loete (niet te verwarren met Luca-Boens uit café " De Admiraal ") . Charles was cimentmarchand , kolenhandelaar en cafébaas . De lang geleden verdwenen Sasse boogschuttersmaatschappij had hier haar lokaal . Ook zou hier in 1924 of 1926 de voetbalclub " De Zwarte Leeuwen " gesticht zijn . Uit deze club ontstond de huidige voetbalclub " S.V. Bredene " . Een prachtige foto van deze herberg vinden we in " Bredene in oude Prentkaarten" .

De plaats is nu volledig ingenomen door het wasserijbedrijf Robert Defever .

Na een tiental stappen te zijn verdergegaan , juist voorbij het EBES-komplex , waar zich nu de fabrieksparking bevindt , had men het café " In de Leeuw van Vlaanderen " , bij de ouders Gekiere . De Sassenaars zegden : " bij dikke tette " .

Later kreeg het café de naam " Boma " . Dat was in de tijd dat de Houf's er uitbater waren . De hondendressage heeft er zekere tijd haar lokaal gehad . Ook werden er 's winters regelmatig dui-vententoonstellingen gehouden .

En op de hoek van de Prinses Elisabethlaan en de Staessenstraat vinden we onze veertiende café . Dat was bij Charles Van Beveren . Na deze kwam vader Catrysse er kastelein spelen . Het café noemde in die tijd : " In Vlaanderen Vlaamsch " . Dat was rond 1920 . Vader Catrysse legde het caféhouden stil en in die plaats kwam een " Kinderwelzijn " . Een zestal jaren later kwam zoon Lievin Catrysse er cafébaas spelen . Hij herdoopte zijn herberg tot " Sportvriend " .

Hier was ook een zaal achter de herberg . Lievin was timmerman . Maar met de kermis werd de timmerij omgetoverd in danszaal .

Daarmede hebben we er veertien opzitten . We verlaten nu het Oude Sas en richten onze schreden naar de " Brèningsche Stroate " .

DE " BRÈNINGSCHE STROATE " , ZIJNDE NUKKERSTRAAT EN OMGEVING

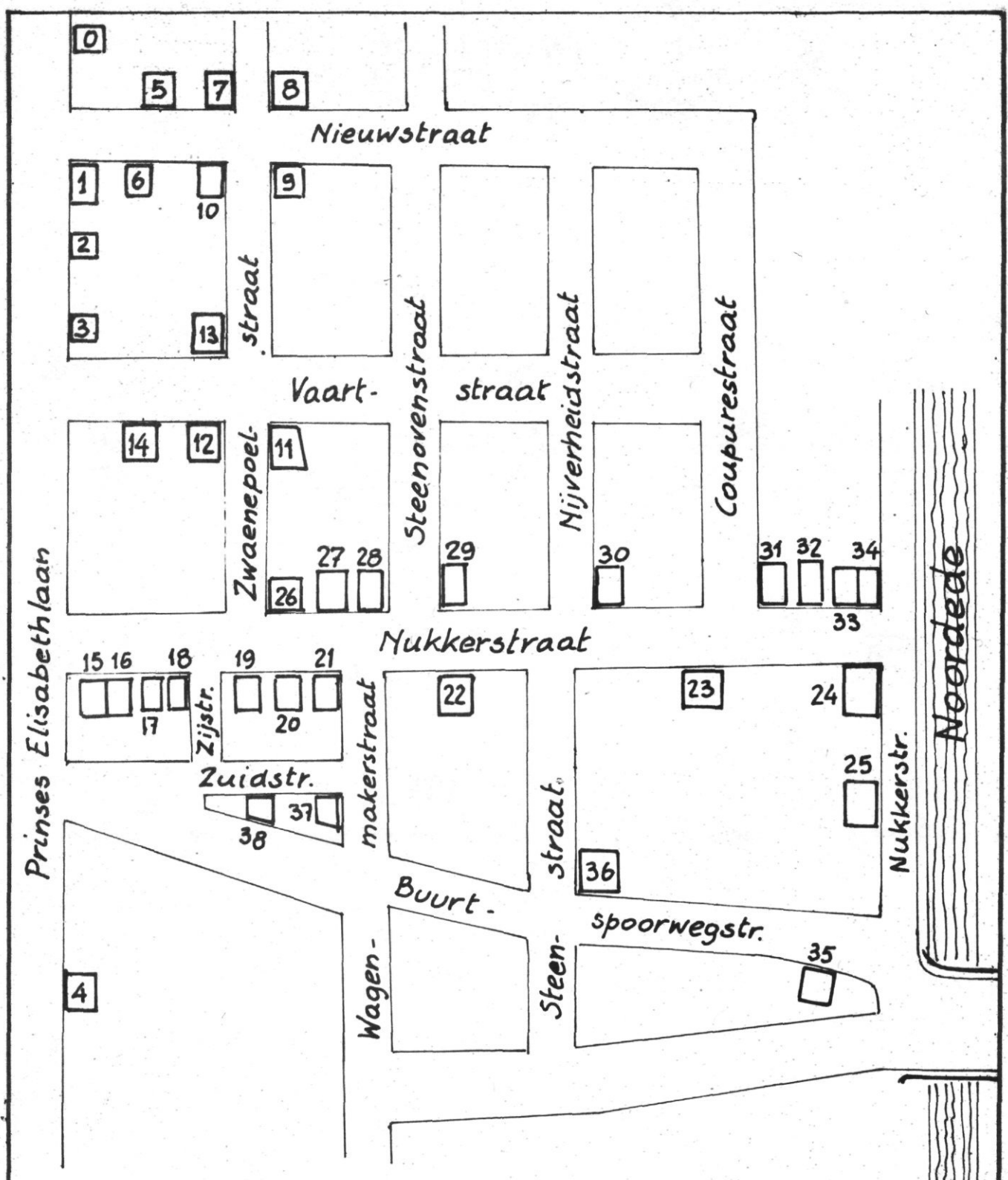
Oude Sassenaars , en jonge soms toch ook , spreken van het Dorp als van Brèninge . De straat die er naartoe leidt is dan natuurlijk de " Brèningsche Stroate " , officiëel : Nukkerstraat .

Wandelen we langs de Prinses Elisabethlaan (vroeger aangeduid als Sas-Noord , in tegenstelling tot de Prins Albertlaan die als Sas-Zuid beschreven werd) . Veel gevaar om dorst te lijden op onze nieuwe tocht zal er ook hier niet zijn .

(0) Onze eerste café was op de plaats waar smid Catrysse nu zijn werkwinkel heeft , in nr. 64 . Daar was een zekere Baelde smid en cafébaas .

(1) Op de hoek van de Nieuwstraat en de Prinses Elisabethlaan bevindt zich nu nog , net als vroeger maar iet of wat gemoderniseerd , onze tweede café . In de periode voor de eerste wereldoorlog woonde er een Tille Jacqueloot .

(2) Waar nu de boeken-engazettewinkel van Gilberte Bolle is , in nr. 72 , hadden we herberg bij Amélie Grootaerd .

Herbergen Sas ~"Breningsche Stroate"

(3) Waar het uithangbord " Café Fientje Ketels " nu prijkt is er sinds mensengeheugnis kans tot laven geweest . Prinses Elisabethlaan nr. 76 . De herberg noemde in den beginne " Café de Bruxelles " met als aanhangsel : " Sation du Tram " . De naam was op een groot bord , boven de vensters aan de gevel bevestigd , leesbaar . Pier Lievens , die ook kleermaker was , stond achter de tapkast . De overzetsdienst , die in die tijd de beide oevers van de vaart met elkaar verbond , recht voor zijn deur , werd ook door Pier bediend . Voor een " halve Klute " werd ge door Pier naar de overkant gebracht of teruggehaald . Veel mannen van de " Brèningsche Stroate " werkten voor de eerste oorlog op de " chantier " aan de overkant van de vaart , wat meebracht dat de overzet en het café goed hun werk hadden .

Na Pier Lievens kwam Gusten Van Litzenburgh er cafébaas spelen . Gusten was gehuwd met Fientje Ketels . Haar naam prijkt nu nog op het uithangbord van de herberg .

Achter de gelagzaal was er nog een kamertje waar een biljart stond , een weelde in die tijd ! Met de kermis werd in dat kamertje ook nog een draaiorgel geplaatst , en dus werd er gedanst . De scheidingsmuur tussen het kamertje en de gelagzaal werd later afgebroken om het café te vergroten .

(4) Verder langs de Prinses Elisabethlaan , in nr. 92 , juist naast de brouwerij van Cyrille en Oscar Billiau , was er café bij Dewulf , voerman bij de brouwerij .

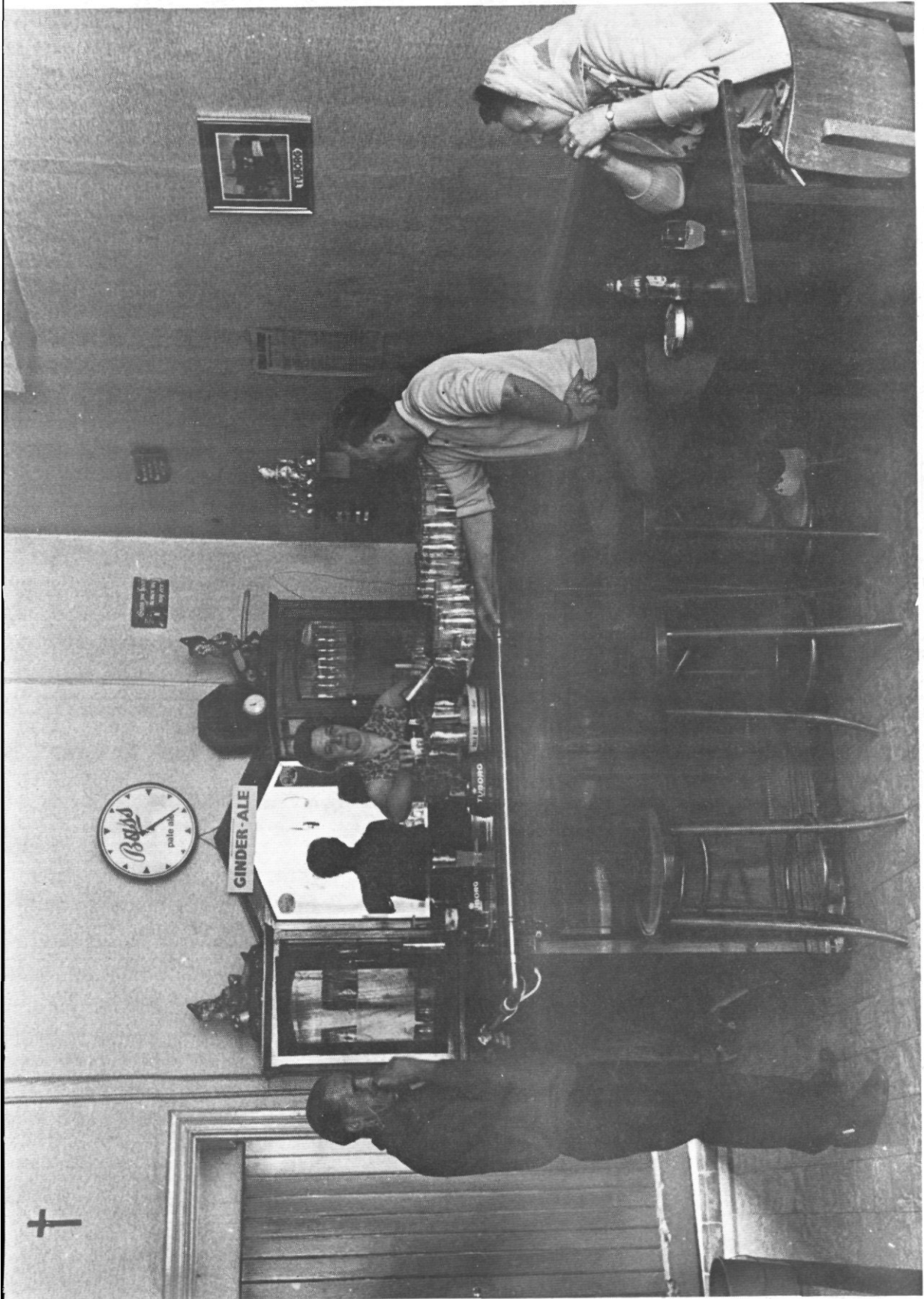
Werpen we nu een blik in de zijstraten van de Pr. Elisabethlaan . We beginnen in de Nieuwstraat .

(5) Waar nu café " Harmonie " staat vinden we Charles Devriendt als herbergier . Hij was ook nog schrijnwerker . Na Charles kwam Tjeppen de Bruggeling . De herberg noemde toen : " De Blauwe Duif " . Eigenaardig genoeg is daar NU het lokaal van de duivenmelkers gevestigd . Prédestinatie van de naam ?

Naast de herberg bevond zich de danszaal " De Helm " , waarover verder iets meer .

(6) Schuin over " De Blauwe Duif " werden de dorstigen gelaafd door Brock , in de " Reisduif " . De herberg bestaat nog , maar luistert nu naar de naam " Stella " .

De kruising van de Nieuwstraat met de Zwaenepoelstraat (voorheen Van Aalststraat) schenkt ons vier hoekhuizen , en wat dacht je ?... Inderdaad , ieder van deze huizen was een herberg !

(7) In ons eerste hoekhuis , waar nu een beenhouwerij gevestigd is, vinden we " Cuypers café " . Dat was na de eerste oorlog . Voor 14-18 was dat bij " Charles den Duitsman " , of korter : bij " den Duitsman " . Deze Duitser vertrok bij het uitbreken van de oorlog naar de heimat om er soldaatje te spelen . Na hem kwamen er de Cuypers en deze waren ditmaal geen kuipenmakers .

(8) In het tweede hoekhuis stond Pier Versluys op de dorstigen te wachten . Daar kwamen veel kaarters hun partijtje leggen . Pier was ook uitbater van de danszaal " De Helm " , zaal die in de Nieuwstraat gelegen was en waar zich nu de garage van Auguste Gekiere bevindt . De naam " De Helm " kan blijkbaar op twee manieren uitgelegd worden . Sommige oude Sassenaars beweren dat er op die plaats een wondermooie weergalm (= gelm) te horen was , anderen zeggen dat er boven de ingang deur een helm geschilderd stond .

(9) Volgend hoekhuis en we vallen binnen bij Ernest Ostyn - Leonie Bonte . Daar stond een biljart in het café .

(10) En in het vierde hoekhuis stond Charles Gunst in voor de beoefening van de bijzonderste der lichamelijke werken van barmhartigheid .

Waar de Zwaenepoelstraat de Vaartstraat kruist hebben we weerom vier hoekhuizen , maar wees getroost , daar waren maar drie staminées .

(11) Het verste hoekhuis links brengt ons bij Charles Daelman . Hij was , benevens herbergier , coiffeur en barbier . De vrouw hielp mee . Vandaar het Sasse gezegde : " Manda smeert en Charles scheert ." (Meer over hem : Jaarboek 1975)

(12) Er rechtover zijt ge bij Celle Mestdagh , gehuwd met Richard Van den Berghe , die " aan den dienst " was , wat wil zeggen dat hij bij het Zeewezen werkte . De ingang van van het café-tje was met een portaaltje .

(13) Op de andere hoek wordt ge verwelkomd door " de Rosten " , alias Isidoor Versluys . Achteraf , met nieuwe uitbaters , werd het " Café bij Damman , schoenmaker " .

(14) In de Vaartstraat zelf, nu café " Temse " is er sinds onheugelijke tijden bier verkocht geweest . Men sprak over " Daelmans café " . Maar Daelman heeft er slechts cafégehouden toen hij terugkwam uit Amerika , rond 1930 . Voordien werd de herberg uitgebaat door Henri Cuypers en droeg de naam " In de Gaaibol " . Daar was inderdaad een boltra met gaaien (of kallen) in het zaaltje achter de herberg . Het opschrift stond op de gevel geschilderd . Naast de ingang deur stond vermeld : " Lokaal Muziekmaatschappij Accordeonisten " . Inderdaad, die familie Cuypers , muzikaal bij uitstek, had samen met enkele vrienden een accordeonmuziek gesticht dat er

zijn mocht . Een foto uit 1927 toont ons de ganse bende voor het lokaal ; zijnde twaalf accordeonisten , daarbij een trommel , een grosse-caisse , twee trompetten en een klaroen . Daarbij had de vereniging een vaandel waarvan de stok nu dienst doet als vlaggestok bij onze gemeentelijke harmonie .

En zo komen we eindelijk in de echte " Brèningsche Stroate " , in de Nukkerstraat . Komende van de Pr. Elisabethlaan vinden we rechts ,

(15) in nr. 6 , waar voor enkele jaren nog café " Rust Roest " stond , staminée bij Jan Doever (d'Oeuvre) . Vóór Jan heeft er een zekere Desender café gehouden . Na Jan kwam Charles Tratsaert . Het lokaal herbergde de nu verdwenen veloclub " Rust Roest " , club die later het café de naam schonk .

(16) Hiernevens , in nr. 8 , bij Dies Desender . Na de oorlog 14-18 werd hij opgevolgd door Jan Doens .

(17) In nr. 12 kwam je terecht bij " Dikke Fikke " . De echte familienaam was Helsmoortel .

(18) Charles Meseure zorgde voor de pinten in nr. 16 . Hij verhuisde achteraf naar Rozendaal om er op een steenbakkerij als chef zijn brood te verdienen .

(19) In nr. 34 valt ge binnen bij Elodie " Pomper " . Haar echte naam was Watthy en ze was gehuwd met een zekere Van Loo .

(20) In nr. 46 , nu café " Rodenbach " , was Maekelberghe de kastelein . Zijn uithangbord luidde : " In de Vijfmaster " . Gedurende de oorlog 14-18 was hij de dienstdoende garde . Na de oorlog was hij garde af . Vóór Maekelberghe , dus voor 1914 , hield een zekere Bronders de herberg open .

(21) Op de hoek van de Nukkerstraat en de Wagenmakerstraat viel men binnen bij Miel Dejonghe . Hij was knecht in de brouwerij van Billiau .

(22) Bij " Kromme Gust " , die kleermaker was , kon men ook ge-laafd worden . Hij woonde in nr. 60 . Zijn naam was Gunst .

(23) Bij " Schele Zénobie " schonk men ook bier . Hier was de naam Rijckaert . Het huisnummer : 98 .

(24) Op de hoek treffen we Maeckelberghe . Hij was voerman op de briedovens .

(25) En even de hoek om zijn we bij Petrus Maes .

We keren nu op onze stappen terug en beginnen nu de linkerkant van de Nukkerstraat af te laveren .

(26) In het tweede hoekhuis van de kruising van de Nukkerstraat met de Zwaenepoelstraat kon men terecht voor lavenis bij Netje Schramme , gehuwd met Charles Roose . Netje stond in de vismijn en de vismarkt van Oostende bekend onder de naam van " 't Musselwuvetje " . Haar nazaten bleven in de vishandel . Het bleef er café tot rond de jaren 1960 , onder de naam " Café 't Hoekje " . Voor de deur stond de openbare waterpomp van de wijk , zijnde een handpomp met zwengel . Aan de overkant van de straat stond een stadskraan voor Bocqwater , waar ge voor een halve klute twee emmers water liet uitstromen . Die pomp stond rechtover het huis van de oude mandenmaker Van Groenenrode .

(27) Drie huizen verder was Gusten Lievens cafébaas . De man was beter gekend als " Klosse " . Gusten , die benevens herbergier ook melkboer was , had achter zijn café zijn stallingen . De in- en uitgang voor zijn koeien was gemakkelijkshalve langs de Vaartstraat . Later kwam Maurice Vandebussche er de dorstigen verzorgen . Hij noemde zijn café " Bij de Minister " en men noemde Maurice dra " De Minister " . Na de eerste wereldoorlog werden de stallingen afgebroken en Maurice bouwde er een boltra . Er was daar trouwens ook een boldersclub .

(28) In nr. 35 stapt ge binnen onder het uithangbord " Richard Bollenberg - Voerman " . Na 1945 , toen Alfons Van Baelenberghe er woonde , kreeg de uitbating de naam " Voor Allen " . Het was het lokaal van de Socialistische Partij , afdeling Bredene . Nu bevindt zich daar een bakkerij .

De ouders van Richard , Eduard Bollenberg en Rika Cuypers , hielden er reeds de herberg open voor 1914 . Eduard was ook melkboer en had dus koeien . Hij had ook een ezel , die het eerste getrek was van de huidige grote transportfirma R. Bollenberg en Zonen . Gedurende de oorlog 14-18 waren Eduard en zijn Rika vijftig jaar gehuwd en 't Sas ging dat vieren met gepaste luister . Helaas was er de Duitse bezetting en alles moest dus kalmpjes verlopen . De klokken van de kerk mochten niet luiden , er mocht geen stoet zijn , enz ... Toch werd er een feest van gemaakt . Ja , het was voor het Sas een unieke gelegenheid , want benevens Eduard en Hendrika waren ook Charles Van Baelenberghe en Emerance Eereboudt in hetzelfde bootje . En Jef Hendrickx (alias Séfen de Vloeker) met zijn Fientje waren ook in 't zelfde beddeke nat . Het boeket was echter voor Henri Eereboudt die het zestig jaar bij zijn Emerance uitgehouden had . De vier koppels werden tesamen gevierd op 1 juli 1918 . De feestelingen werden met landauers rond de parochie gevoerd , na de jubileummis waarin pastoor Pieters een prachtige rede hield . Van de viering van Eduard Bollenberg zijn nog verscheidene lofredenen en jubelgroeten bewaard gebleven .

Eduard Bollenberg was ook gedurende jaren gemeenteraads-
lid van de gemeente Bredene .

Na vader Eduard kwam zoon Richard als kastelein achter
de toog om de dorstigen te laven . Richard is feitelijk de grond-
legger van het hedendaagse bedrijf van de " Bollenberg's " .
Richard was ook een van de "mannen van 89 " . Inderdaad , in 1909
werd Richard samen met al zijn leeftijdgenoten opgeroepen om te
loten . Het was de laatste maal dat er Te Bredene moest geloot
worden in " het kèrrentje van glas " . De loteling en " 't Kèrren-
tje " verdwenen voorgoed en in de plaats kwam de algemene dienst-
plicht voor onze jonkheid .

(29) Op de hoek van de Nukkerstraat en de Steenovenstraat vinden
we de ouders van Jan d'Oeuvre als cafébazen .

(30) En op de hoek van de Nukkerstraat en de Nijverheidstraat
hield Eduard Schreurs café , " bij Eedje " zegde men . Maar als
men over het café sprak zei men : " bij Tille Baroen " .

(31) In de verste hoek van de Nukkerstraat en de Coupurestraat
vielt ge binnen bij Pier Lamont .

(32) Twee huizen voorbij Lamont zwaaide Tille Lemahieu , gehuwd
met een Questier , de bierscepter .

(33) En nog twee huizen verderop zouden de ouders Houf gedurende
een korte tijd achter de tapkast gestaan hebben .

(34) Het laatste huis van de Nukkerstraat lokt U binnen en ge
vindt er Benoni Van Daele als kastelein . Het café noemde " Het
Springsas " . Het huis werd afgebroken in 1975 . De ingang deur
was sedert 1940 in de Nukkerstraat waar ze vroeger op de hoek was
van deze straat en het baantje dat leidt naar " Het Sas van Maer-
tens " . Er stond ook hier een biljart .

Gedurende de eerste oorlog werd Marie , Benoni's vrouw-
tje , een mooie poets gebakken door twee Duitse soldaten . Die
beide feldwebels kwamen in de Nukkerstraat de ezel van Daelman
tegen , zonder begeleider . Ze pakten de ezel vast en waren van
plan om met hem samen Van Daele's café binnen te trekken . Daar
er op dit moment geen klanten waren staken ze de ezel alleen bin-
nen . Marie dacht dat er een klant was en riep : " Ik kom subiet" ,
en vanuit de keuken bleef ze maar verder vertellen tot haar dor-
stige klant . Toen ze geen wederantwoord kreeg kwam ze , de handen
afdrogend , de gelagzaal binnen en stelde tot haar groot ongenoeg-
vast dat ze een hele poos tegen een ezel had staan praten !

Recht over het café lag er een houten brugje over de
Noord-Eede . Het moest de " barleintjes " van de steenoven toe-
laten klei van deze kant van de Noord-Eede naar de andere kant ,
waar de steenoven stond , te brengen .

De voetgangers maakten ook van dit bruggetje gebruik , maar daar er geen leuning aan waren heeft menig bezoeker van café " Springsas " daar een onvrijwillig bad genomen .

Ons rest nog de Buurtspoorwegstraat .

(35) Niet ver van de Nukkerbrug , praktisch daar waar de Buurtspoorwegstraat en de Veldstraat nu samenkomen , bediende Adronie Vanhoutte er , samen met haar Donaat D'Hulst (soms) de klanten. Miel , de broer van Donaat (Naten) , kwam regelmatig zijn dorst lessen bij zijn familie en daarbij bracht hij liefst gezelschap mee . Miel had namelijk een varken dat hij had leren bier drinken en bracht dan ook dikwijls het beest mee op zijn puidenrondetje . Of Adronie daarmede vereerd was ?... In ieder geval , Miel en zijn varken hadden steeds veel beziens .

(36) Op de hoek van de Buurtspoorwegstraat en de Steenstraat zou er ook een café geweest zijn , voor 14-18 . Gegevens over uitbaters of gebouw kon ik niet achterhalen .

(37) Op de hoek van de Zuidstraat en de Wagenmakerstraat , daar waar nu het huis van Henri Bollenberg staat , heeft er een Charles Daelman nog café gehouden . Bij het café was een boltra in open lucht . Men speelde er niet op gaaien , maar wel om ter dichtst bij een pluim .

(38) En iets meer naar de vaart toe , vóór 1914 , nog een café : " In de Vrede " . Een zekere Casteel's (Van de Castele) en een zekere Tjeppen Debruyne zouden er uitbaters zijn geweest .

EN ER IS OOK NOG DE NUKKER !

Op ons kousenvoeten nog even de Nukkerbrug overgestoken en direkt botst ge op Eduard Bossier , uitbater van de herberg " Estaminet De Nukker " . Dat Eduard ook een lapnaampje had zal iedereen wel als normaal beschouwen . Hij was dan ook even goed bekend als " Warden Nukker " of als " Warden Schramme " . Benevens cafébaas speelde Warden ook voor boer , want hij had koeien , en ook als voerman trok hij zijn streng : hij was de voerman van de steenbakkerij van Billiau en daarvoor had hij dan ook een paard .

Zijn estaminet was een gekende pleisterplaats voor lijn- vissers , meestal Brusselaars in staatsdienst - kwestie van gratis treinreizen ! Hun visgerief lieten ze jaar in jaar uit bij Warden.

Waarom ook al dat heen en weer gesleur met al die " persen " . Werd er in die tijd veel gevangen in de Noord-Eede , dan werd er bij Warden door die mannen een stevige pint gedronken , soms zo stevig dat ze nooit hun visgerief gezien hadden en optrokken naar Brussel met gekochte vis , kwestie van ginder niet met ledige handen te arriveren .

Gedurende de oorlog 14-18 lagen er bij Warden Duitse soldaten ingekwartierd , die de wacht moesten optrekken aan de Nukkerbrug .

In de Nukkerwijkstraat , op de hoek waar zich nu café " Europa " bevindt , had men voor de eerste wereldoorlog Wardje Vandenbon als herbergier . De herberg droeg in die tijd de poëtische naam : " In de groene Wandeling " en behield dit mooie opschrift tot rond de jaren 1955 . Wardje verhuisde van hier naar de Buurtspoorwegstraat om aldaar de dorstigen te laven . Hij werd opgevolgd als " laver " door Victor Ballière , die ook machinist was in de ijsfabriek van De Naeyer (het nu verdwenen Pescator-complex) .

Duitse soldaten , die gedurende de eerste wereldoorlog gekazerneerd lagen op het watervliegplein , kwamen er soms een muziekavond doorbrengen . Daar waren soms goede muzikanten bij , maar ook uitvinders , zoals deze die een soort viool had gemaakt van een balkje , wat varkenssnaren en een varkensblaas !

Helemaal op het einde van de Nukkerwijkstraat , in nr. 2 - het huis lag in het verlengde van de Nukkerstraat en was van daaruit goed zichtbaar - had ge filosoof Jan Wyngaerde (Van de Wijngaerde natuurlijk) als uitbater van café " 't Kasteeltje " . Jan legde de herbergierstiel stil met de oorlog in 14 . Grote bekendheid verwierf Jan met zijn " vliegmaschine " . Hij had een soort helikopter gekonstrueerd , zijnde een soort velo op een vaporewagen (= een kar met vier wielen) , Boven de velo verhief zich een schroef met vier vlerken , bekleed met bordpapier . Ter gelegenheid van de Nukkerkermis ging hij het ding voor het eerst laten vliegen . 't Geval, dat al dagen lang voor de deur stond , en dus vanuit de " Brèningsche Stroate " goed zichtbaar was , werd volledig gemonteerd . Elodie Maes en Jan himself , uitgedost met lederen helm en stofbril , bestegen het gevaarte ; Elodie als passagier en Jan als piloot . En waarlijk , daar begon de schroef eerst traagzaam maar dan van langsom rapper te draaien . Edoch , Jan werd moe en het ding bleef aan de grond .

Maar al met al zat al het volk van 't Sas in Jan zijn café.

En juist naast Wyngaerde , in nr. 1 , kon men tot 1914 bij Eedje (Eduard) Everaerdt ook pinten naar binnen gieten . Toen de oorlog begon stopte Eedje van café te houden , verhuisde naar de oude vuurtorenwijk en begon er een groentehandeltje .

Voor Eduard zijn tijd noemde de herberg " Het Villatje " en de kastelein noemde men " Zotte Grande " . De man was verzot op tatouage . Op zijn borst en rug , op zijn armen en zelfs op zijn voorhoofd had hij zijn geliefkoosde versierselen laten aanbrengen .

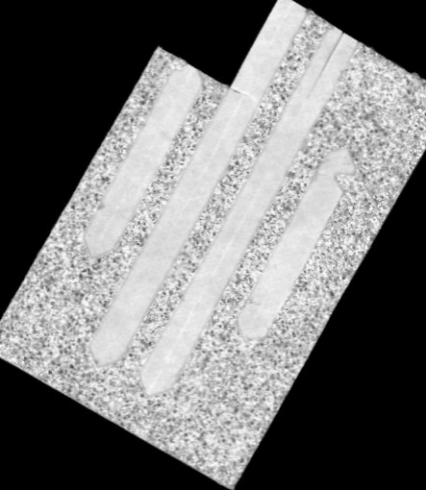
De naam " Het Villatje " zou er op duiden dat het huis lange tijd alleen heeft bestaan en gezien de omgeving uitgedolven werd voor de steenoven van Billiau (dezelfde die ook brouwer was) stak het gebouw boven het omliggende uit en had iets villa-achtigs van uitzicht .

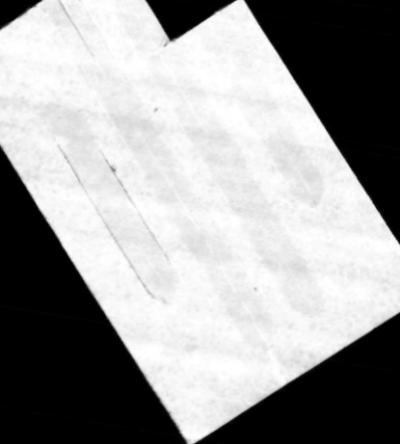
Stippen we ook nog aan dat het gebouw , evenals dat van Wyngaerde trouwens , op Oostends grondgebied lag . De grens Oostende -Bredene nam daar op de Nukkerwijk een grillige draai en Eedje mocht b.v. naar Oostende trappelen voor zijn officiële aanlegenheden . Maar voor de bewoners van de Nukkerwijk was Oostendenaar Eedje een buitenkansje . Op Bredene was er een sluitingsuur ingesteld voor de herbergen , in Oostende niet . Nadat alle Bredense herbergen gesloten waren deed Eedje , en natuurlijk ook gebuur Jan , tijdens de nachtelijke uren goede zaken .

Ook heeft men een tijd toneel gespeeld op de Nukkerwijk. Er werd gerepeteerd bij Eedje en gespeeld in de poort bij Wyngaerde .

Een eind gaans voorbij de Nukkerwijk , naar het Dorp toe, stond nog een herberg , genaamd " In 't Half-Weeghuis " , gehouden door een zekere Groenvynck .

Wandelen kunnen we nu toch al . Waarom dan niet even , al slenterend , doorgestoken langs de Noord-Eedestraat tot aan de Blauwe Sluis .

DE BLAUWE SLUIS

Deedt ge een gezonde wandeling ? Want kijk , we zijn al aan de " Sluuzje " .

En als ge nieuws over de " Sluuzje wilt weten , stap dan maar gerust binnen bij Cyriel Lecomte , de plezante " oude jonkman " , uitbater van van het café " De Blauwe Sluis " (plan nr 1).

Zo deed ik ook en stapte binnen . Na twee woorden van mij was Cyriel al aan het vertellen , en wel zo dat ik hem moest smeken het wat langzamer te doen .

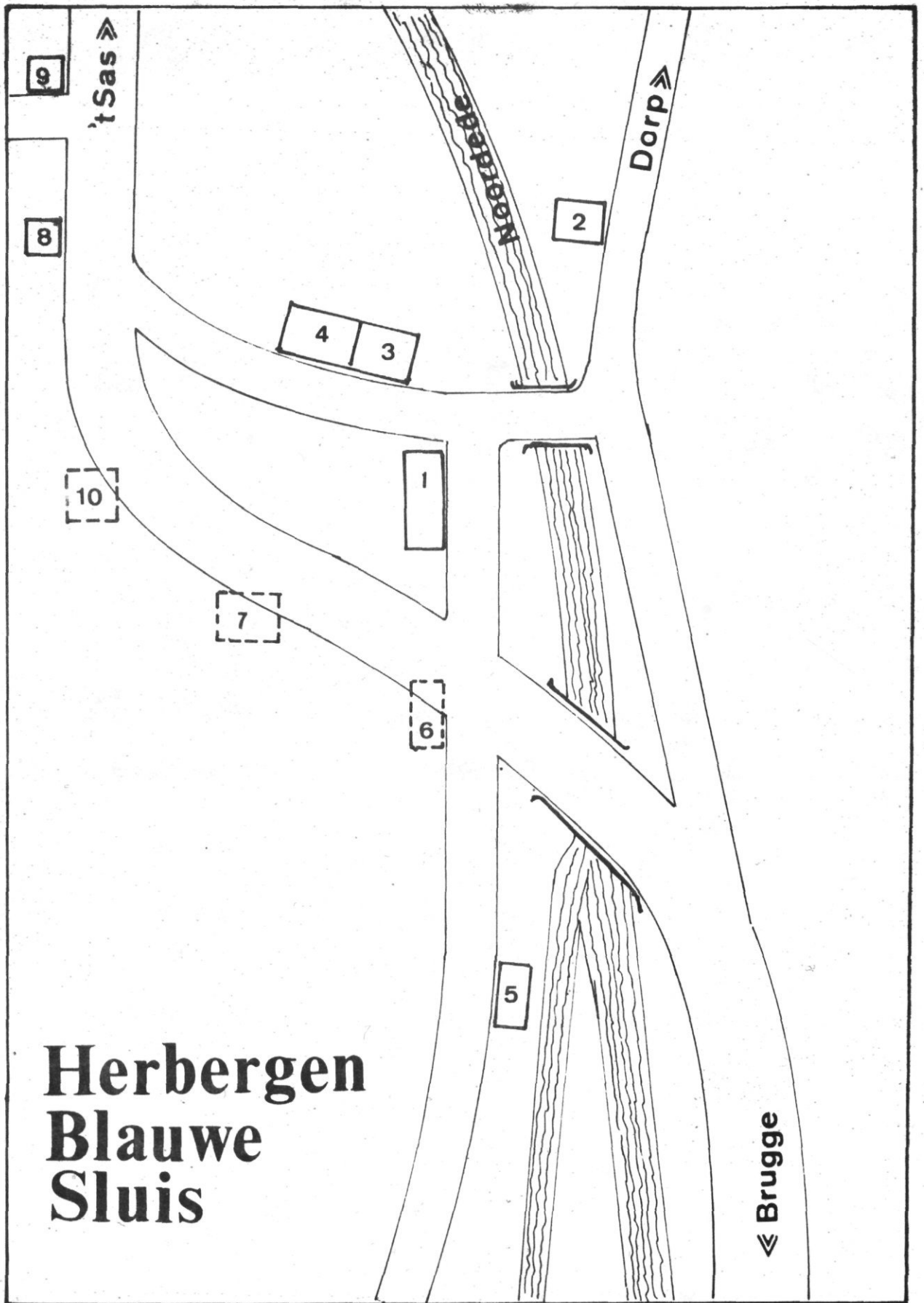
Vader en moeder - Julius Lecomte en Coralie Tratsaert - kwamen er wonen in 1891 . Coralie zelf heeft er 61 jaar café gehouden . Na haar dood werd ze opgevolgd door haar zoon , de huidige cafébaas Cyriel Lecomte , ook soms aangesproken als " Gus " . Vóór 1891 werd het café uitgebaat door een zekere Frans Deruyter, die terzelfdertijd ook wagenmaker was .

De naam van het café stond in grote letters op een band op de gevel geschilderd , langs weerskanten boven de deur : " De Blauwe Sluis " . Maar om in de trant van die tijd te blijven stond het tweetalig boven de deur , op het opperlicht : " A l'écluse bleue - In de Blauwe Sluis " .

Jules Lecomte was wagenmaker van stiel , zo ook Cyriel. De stiel is nu uitgestorven . Tussenin speelden beiden ook nog voor barbier-haarsnijder .

De wagenmakerstiel vergt bomen . Die ging men meestal kopen op de venditie aan de Bourgognebrug . Uiteraard liefst kromme bomen , deze waar het model voor het chassis van een wagen reeds in zat . 's Winters werden ze gezaagd : twee man met een kroonzaag. Een stond hoger dan de boom op een stelling , de andere lager dan de boom , en zagen maar ! Hele bomen werden tot balken en planken. Cyriel getuigt zelf : " Het was een slechte stiel , veel werken en weinig verdienen " .

In 1943 werd het huis grotendeels afgebroken . De Duitse bezetter plande op deze plaats een bunker ; maar verder dan de grondvesten kwamen ze niet . Wat overbleef van het gebouw was de werkwinkel . " Dan maar in de werkwinkel het café gehouden " , zei Lecomte . Tussen zagemeel en kappingen werd de toog gezet en dat ging ook , zelfs tot 1953 , toen de nieuwe doeninge gebouwd werd . Bij de laatste annexatie van Bredense grond door Oostende is Cyriel de dans ontsprongen . Hij bleef Bredenaar . De overkant

van de baan Oostende-Brugge werd Oostende . En daar Cyriel zijn kiekenkot aan de overkant ligt , is hij verplicht om tweemaal daags naar de stad te gaan .

Vooraan in de Sluizenstraat (plan nr 2) , in het huis nr. 250 , was er reeds voor 1914 een café gevestigd , uitgebaat door Théophile Borny , bijgenaamd " Den Baard " . De man beschikte inderdaad over een weelderige kinbegroeiing . Na 1918 kwam Pier Baillière er cafébaas spelen . Na Pier zijn dood , in 1941 , heeft de weduwe er nog een tijdje café gehouden , maar in 1954 legde ze het stil en men maakte er het gewone huis van zoals het er nu nog staat .

Rechtover de werkwinkel van Lecomte had men een café met winkel bij Hendrik Schillewaert (plan nr. 3) . Dat was vóór 14. Hendrik was gehuwd met Louise Rosseel . Men had het vrouwtje getooid met de leuke bijnaam : " De Lente van 't Steedje " . (?)

Enkele tijd voor 1914 kon men achter de tapkast Jules Goethals vinden . Hij doopte zijn herberg : " Au repos du cycliste " Jules was de vader van Camiel , die er nu nog woont , maar er geen café meer houdt sinds 1965 ongeveer . De winkel is er echter nog steeds .

Ernevens hadden we , ook reeds voor 1914 , Victor Soenen wonen . De man was cafébaas en smid en die beide stielen kunnen goed samengaan naar het schijnt . Baas Soenen verhuisde naar Oostende om er carrosserieschilder en bandenmarchand te worden , en Camiel stubbe (Tibbe, zegde men) kwam er cafébaas spelen . Hij was ook nog beestenkoopman . Die twee stielen gaan ook goed samen . Na 1918 vinden we als baas Maurice Cornillie . Maurice had zijn geluk gevonden bij Camiel's dochter Lucie . Maurice nam dochter en café over . Het bleef er herberg tot rond 1964 . Daarna werd het ook een gesloten huis . (plan nr 4) .

Gaan we in de richting van Plassendale , dan zien we dadelijk de schone doening van " Poorters " (plan nr.5). Voor 1914 woonde daar een Frans Talloen . Oudere mensen herinneren zich dat Frans na de dood van zijn vrouw hertrouwde met zijn vrouws zuster en ook dat Frans een dochter had, Renilde , die in het zwin verdronk toen ze er water wilde putten . Na de dood van zijn tweede vrouw heeft Frans een meid in dienst genomen , namelijk Irma Coelus, gehuwd met Camiel Croes . Het mens was daar de gehele dag en was feitelijk uitbaatster van het café . Achteraf is dan Martha Kerckhove gekomen om alles zijn oppas te geven en ook zij was de feitelijke cafébazin . Martha was gehuwd met Cyriel Depoorter , en na Frans Talloen kwamen zij er beiden wonen . Nu is de zoon , André Depoorter , er de kastelein .

Ver vóór 1914 hadden we nog café " De Vrede " (plan nr 6). Deze herberg stond op de hoek van de Brugse steenweg en de Oudenburgse stw. (nu Plassendalestw.-Oostende) , Isidoor Tulpin en Anna D'Hondt hebben er café gehouden . Cyriel Lecomte heeft er nu zijn kiekenkot in wat overblijft van het huisje .

Iets verder naar het Sas toe (plan nr. 7) woonde " Moortje Dufour " . Met de kermis werd daar gedanst . Moortje zelf was een klein vrouwtje , gehuwd met een zekere Gilliaert , en hoe kan het anders , een reus van een vent . Eens deed het zich voor dat ze een echtelijk twistje hadden en Gilliaert kreeg een serieus bedsermoen van zijn Moortje . Plots stond de man recht in bed , met lakens en al op zich . Zijn vrouwtje lag er maar bloot bij , en toen ze vroeg waarom hij dit deed kreeg ze tot antwoord : " Als het lang evangelie begint moet ge recht staan ! "

Daar waar Maurice Jongbloet nu zijn huis heeft hield Eduard Verlinde staminé (plan nr. 8) . Eduard was de grootvader van de gekende Sasse lijkbidder Henri Verlinde . Eduard was benevens cafébaas ook nog timmerman... en pensjager ! Naar het schijnt heeft dat hem het leven gekost - niet het timmeren , maar wel het pensjagen . Eens kwamen de gendarmen hem afhalen omdat hij ergens een konijntje tegengekomen was . Eduard was het echter te weet gekomen dat ze hem opwachten en hij liet zich tussen het riet in het ijskoude water van het zwin zakken . Hij bleef er zo uren staan , verborgen onder een bruggetje . Toen de gendarmen , het wachten beu , wegtrokken , kwam hij uit het water gekropen maar voelde zich ziek . En hij is nooit meer de echte geworden .

Het etablissement nu gekend als " Alikruk " of " Popeye " heeft als café een nog jonge geschiedenis (plan nr 9) . Tot iets na de eerste wereldoorlog was het gebouw pakhuis en paardenstal van steenbakker Portier . Richard Tulpin kwam er dan wonen en heeft er café gehouden van rond de jaren 30 tot iets na de tweede wereldoorlog . Daarna werd het een soort baancafé , soms meer gesloten dan open .

Ook moet er , omtrent naast café " De Vrede " , nog een huis gestaan hebben waar een zekere Peere , die ook smid was , café hield . Dat moet rond 1890 geweest zijn . Daarna heeft Jules Lievens , beter gekend als " de Blinker " , er gewoond . Hij is er herbergier geworden toen hij trouwde en bleef er tot rond 1910 . Daarna is er geen café meer geweest . Het huis werd volledig afgebroken tijdens de werken voor het rechtekken van de baan (plan nr. 10)

In de rij huizen naast de " Popeye " - oude café van Tulpins - heeft er voor 1914 een zekere Knockaert - Paus Knockaert zegde men - café gehouden . Maar waar precies is niet meer uit te maken , en hoe lang hij het heeft volgehouden weet ik ook niet .

B I J V O E G S E L

De lettertikker van dienst heeft op blz . HS 11 een paar lijntjes vergeten ...

Na café " Noord en Zuid " dient men het volgende tussen te lassen :

En nog iets verder in de Biekorfstraat kon je nog terecht bij Charles Cordier , die de baas was in café " Altoos tevreden " .

I L L U S T R A T I E S

Na blz 5 - 't Wijst zijn eigen : Dat is café " De Admiraal " langs de Prins Albertlaan .

Na blz 13 - Café " Velosport " , bij Philomène Stubbe , in zijn huidige toestand . Het enige ongewijzigde huisje van 't Sas sinds de eeuwwende .

Na blz 17 - De eertijds gekende herberg " De Blauwe Duif " , nu café " Harmonie " in de Nieuwstraat . Bemerkt dat het dak bekleed is , zoals nog vele andere Sasse huizen , met cimenten pannen van Zwaenepoels pannenfabriek uit de Nukkerstraat .

Na blz 18 - Binnenzicht café " Harmonie " . Het is er nog net als in grootvaders tijd . Alleen bazin en klanten zijn veranderd . Aan de toonbank bemerkt men de schrijver van dit artikel tijdens zijn moordend opzoekingswerk ...

TCTCTCTCTCTCTC
 TCTCTCTCTCTC
 TCTCTCTCTC
 TCTCTCTC
 TCTCTC
 TCTCTC
 TCTC
 TC